

de l'ags., des de Bretanya, quan ja s'hi havien establert els britons provinents de la Gran Illa, un bretó antic **hibók* s'hauria pogut propagar a través de França, pel fr. *hibou*, fins al cat. *siboc*. Encara que en bretó no hi ha tal nom d'ocell, en el dial. de la *Cornouaille* continental hi ha *hibot* «canaille, fripon, gueux»; i conjecturava si això cobria un antic **hibók* 'ocell de rapinya' desaparegut. Tot reconeixent que l'*hibou* és un rapinyaire noctívol, mentre que el germano-cèltic *be-vok* és un gran ocell de presa diürn, admetia, no sense raó, la possibilitat d'un trasllat zoonímic (perquè «solche Vertauschungen kommen bei Thiernamen vor», p. 24).

És clar que hem de rebutjar la idea que el cat. *siboc* pugui ser un manlleu del bretó: no sols s'hi oposa la geografia, sinó que en el nostre nom la diferència zoològica ja no és gran sinó enorme: des del falcó fins a un humil ocell que caça insectes i bestioles posant-se a l'aguait vora els camins (Maluquer). Ja el mateix Thurneysen feia una reserva (a manera de provocació als romanistes), «a condició que el mot cat. i el fr. tinguin origen comú» («eines Stammes sind», p. 24). Cap romanista no s'ha ocupat encara d'aclarir-li-ho: al·legant que era massa complicat, i no basquejant-se més que pel francès (únic que interessa! diuen entre dets); i tot rebutjant, amb raó, la vaga i massa hipotètica conjectura bretona per al mot francès, han fet ulls grossos davant el català, que el gran indoeuropeista, en canvi, no perdia de vista.¹⁰

No ens podem estar, doncs, d'examinar millor el nostre *siboc*. Altrement podria quedar per a algú una espina: era infal·lible Thurneysen? ¿No hi hauria encara alguna via misteriosa entre l'irlandès i el mot català tan semblants en la forma? Majorment —es podria pensar— havent-hi la forma *sibeca* de l'òliba. Quant a allò, cal insistir resoltament que no, que la demostració del caràcter manllevat del mot cèltic no admet rèplica; i, si calgués, la diferència enorme entre les dues aus, i la *-b-* bilabial catalana (que en un pre-romanisme postularia *-p-* intervocàlica indefugiblement, i una *-p-* no es torna *-b-* en cèltic), comprovem que no hi ha res en comú entre el mot irlandès i el català.

I també és evident que *siboc* no pot venir d'un mot germànic amb *h-*. Que no tingui res a fer amb la *si-xa-* de *xibeça*, ja no és evident. Cal estudiar-ho.

I encara que acabéssim reconeixent que no sabem l'etimologia del mot *siboc*, almenys podem calcular quines probabilitats hi ha que hagi pogut causar el canvi de *caveca* en *xibeça*. El mot no va cridar l'atenció dels lexicògrafs gaire abans que *xibeça*. Però ja porta «*siboc*: enganyapastors» el Belv., i Lab. ho explica una mica més: «aucell de passada quasi del tamany d'un mussol, però les ales més llargues, lo bec curt y boca molt gran; les plomes, pardes ab pintes berme llenques, y no és aucell de rapinya, ans bé molt tonto» amb accs. secundàries 'babau' i *boca de siboc* «se diu de qui té la boca molt gran».¹¹

Ocell no conegut generalment, n'hi ha poca comprovació literària: «havia arribat a distingir les veus dels feréstecs auccells que s'ajocan pels relleus del cingle

o per les branques de sobre'ls avencs; coneixia 'l crit llarc y esferehidor del duc, y sabia quin era 'l gemec enrogat del *siboc*», Raimond Casellas (*Els Sots Ferréstecs*, 234): ¿l'havia oït potser en aquell congost entre el Vallès i Osona? (cf. «el seu cant és fort, sonor i monòton, diferent del més suau de l'enganyapastors», Maluquer). A Tortosa, amb el sentit figurat que li dona Lab. (fill del Maestr.): «Un consumero, posant lo cap dins la tartana, preguntava: —Què va de pago? --- Baixe de la tartana --- estos fardells... Lo crio --- comensa a plorà; la mare ---: —Què hi dius an això Carabaces? Cal que baix a manifestà 'ls bultos? *Sibòc!* —No sou gens de fià ---», Moreira (*Folk. Tort.*, 220): «*sibòc*: taboll» (Mestre, *Voc. Tort.* III, 109). Carles Riba (de nissaga tortosina) posà en la seva història per a infants: «era l'ocell que en unes bandes ne diuen *xiboc*, i en altres indrets l'anomenen *enganyapastors*» (*Perot Marrasquí*, 122).

Encara que també el nom de la xibeça s'hagi usat amb el valor de dicteri, no és, però, que l'ocell *siboc* tingui gaire cosa en comú amb una òliba. De les accepcions explicacions de J. Maluquer i Sostres (*Els Ocell. d. l. T. Cat.*, 1973), resulta que no pertany pas a la classe dels rapinyaires nocturns (òliba, mussol, duc etc.), tractats en un sector de l'obra (p. 129) ben separat de la d'aquestes «Caprimulgidae», «grans insectívors capvesprals» (pp. 138-140): amb dues espècies distingides, l'enganyapastors *Caprimulgus europaeus* i el *siboc* *Caprimulgus ruficollis*. Es pot al·legar, però, que si l'òliba és nocturna, aquest és capvespral, que si l'una ateny a 34 cm., l'altre pot arribar-ne a tenir 27 (més gran que un mussol, que no passa gaire de 21). I, en fi, hi ha el fet on pren marxapeu Thurneysen, del trasllat possible del nom d'un ocell a l'altre: de fet no tem que, segons el testimoni d'Edmont, els dialectants afirmaren que 'hibou' i 'chouette' s'anomenen amb el mateix nom en una grossa zona occitana (que cobreix la major part del Lot i Tarn-et-G., i punts del Tarn i l'Aveyron, ALF, 694).

Siboc fou registrat pel DAG. a dos pobles berguedans del S. (E. i O. del Llobregat); i segons A. Sallent (BDC x, 93) és *sibók* (amb *o* tancada) en el Princ., però *sabók* en el P. Val., començant ja per Alcanar, a la part tortosina del límit. En efecte, Porcar em comunicà *sabók* 'Caprimulgus europaeus', a Canet lo Roig (1936), J. G. M. *sabók* a Alcoi (1935); i també ABosca (GGRV II, 538) i Enric Valor (1950) estan d'acord que és *saboc* en el P. Val.: aquell identificant-lo amb l'enganyapastors, i aquest amb el *siboc* id. del DF.¹² *AlcM* dona altres sis localitats val. o Matarranya-Gandesa per a *sabók*.

En realitat, però, és la forma amb *a* la que, fora de Tortosa, em consta pertot en català occidental: «Civ sense seny! T'arriscaries a emprendre-la y parlar-li per que te despatxessen? Ah *saboch!*», Valls i Vicens (*Del Bosc, Lo Segador*, 1892, p. 44), escr. de lèxic sempre occid. SGuarner registrà *habók* «chotocabras» en el Matarranya (Aiguaviva de Bergantes, RFE xxxiii, 36). *Saboc* usa el segrianenc JBXuriguera, parlant d'un ocell, en la seva història de la guerra nacional del se-